

NGÂN HÀNG NHÀ NƯỚC VIỆT NAM BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

HỌC VIỆN NGÂN HÀNG

-----oOo-----

NGUYỄN VĂN LÊ

**TĂNG TRƯỞNG TÍN DỤNG NGÂN HÀNG
ĐỐI VỚI DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA Ở VIỆT NAM
TRONG ĐIỀU KIỆN KINH TẾ VĨ MÔ BẤT ỔN**

LUẬN ÁN TIẾN SỸ KINH TẾ

HÀ NỘI, 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu đã nêu trong luận án có nguồn gốc rõ ràng và kết quả của luận án là trung thực.

Tôi xin hoàn toàn chịu trách nhiệm lời cam đoan trên.

Người cam đoan

NCS. Nguyễn Văn Lê

MỤC LỤC

DANH MỤC CHỮ CÁI VIẾT TẮT	i
DANH MỤC BẢNG, HÌNH VẼ VÀ HỘP	ii
LỜI MỞ ĐẦU.....	1
Chương 1: LUẬN CỨ KHOA HỌC VỀ TĂNG TRƯỞNG TÍN DỤNG NGÂN HÀNG ĐỐI VỚI DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA TRONG ĐIỀU KIỆN KINH TẾ VĨ MÔ BẤT ỔN.....	11
1.1. TÍN DỤNG NGÂN HÀNG ĐỐI VỚI DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA	11
1.1.1. Doanh nghiệp nhỏ và vừa và vai trò của nó trong nền kinh tế	11
1.1.2. Tín dụng ngân hàng đối với doanh nghiệp nhỏ và vừa.....	17
1.2. NHỮNG NỘI DUNG CƠ BẢN VỀ TĂNG TRƯỞNG TÍN DỤNG NGÂN HÀNG ĐỐI VỚI DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA TRONG ĐIỀU KIỆN KINH TẾ VĨ MÔ BẤT ỔN	22
1.2.1. Cơ sở luận về nền kinh tế vĩ mô bất ổn	22
1.2.2. Tăng trưởng tín dụng ngân hàng đối với doanh nghiệp nhỏ và vừa trong điều kiện kinh tế vĩ mô bất ổn	27
1.2.3. Các nhân tố ảnh hưởng đến việc tăng trưởng tín dụng ngân hàng đối với doanh nghiệp nhỏ và vừa.....	34
1.3. KINH NGHIỆM QUỐC TẾ VỀ TĂNG TRƯỞNG TÍN DỤNG NGÂN HÀNG CHO DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA TRONG ĐIỀU KIỆN KINH TẾ VĨ MÔ BẤT ỔN VÀ BÀI HỌC CHO VIỆT NAM	38
1.3.1. Kinh nghiệm của các quốc gia.....	38
1.3.2. Bài học cho Việt Nam.....	49
TÓM TẮT CHƯƠNG 1	53
Chương 2: THỰC TRẠNG TĂNG TRƯỞNG TÍN DỤNG NGÂN HÀNG ĐỐI VỚI DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA Ở VIỆT NAM TRONG ĐIỀU KIỆN KINH TẾ VĨ MÔ BẤT ỔN.....	54
2.1. MÔI TRƯỜNG CHO TĂNG TRƯỞNG TÍN DỤNG NGÂN HÀNG ĐỐI VỚI DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA VIỆT NAM TRONG ĐIỀU KIỆN KINH TẾ VĨ MÔ BẤT ỔN	54
2.1.1. Bối cảnh kinh tế vĩ mô bất ổn	54
2.1.2. Ảnh hưởng của bối cảnh kinh tế vĩ mô bất ổn đối với hoạt động của doanh nghiệp nhỏ và vừa.....	57
2.1.3. Thực trạng huy động vốn của các doanh nghiệp nhỏ và vừa trong điều kiện kinh tế vĩ mô bất ổn	60
2.1.4. Chính sách của Chính phủ về tăng trưởng tín dụng ngân hàng đối với doanh nghiệp nhỏ và vừa trong điều kiện kinh tế vĩ mô bất ổn.....	64

2.2. THỰC TRẠNG TĂNG TRƯỞNG TÍN DỤNG ĐỐI VỚI DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA TRONG ĐIỀU KIỆN KINH TẾ VĨ MÔ BẤT ỔN.....	71
2.2.1. Đánh giá chung về các dịch vụ ngân hàng đối với doanh nghiệp nhỏ và vừa.....	71
2.2.2. Tăng trưởng tín dụng cho doanh nghiệp nhỏ và vừa Việt Nam trong điều kiện kinh tế vĩ mô bất ổn	74
2.2.3. Biện pháp tăng trưởng tín dụng đối với doanh nghiệp nhỏ và vừa trong điều kiện kinh tế vĩ mô bất ổn.....	82
2.2.4. Nghiên cứu thực nghiệm thực trạng tăng trưởng tín dụng của các DNNVV trong điều kiện kinh tế vĩ mô bất ổn.....	86
2.3. ĐÁNH GIÁ CHUNG ĐỐI VỚI TĂNG TRƯỞNG TÍN DỤNG ĐỐI VỚI DNNVV TRONG ĐIỀU KIỆN KINH TẾ VĨ MÔ BẤT ỔN.....	100
2.3.1. Những kết quả đạt được.....	100
2.3.2. Những hạn chế và nguyên nhân.....	103
TÓM TẮT CHƯƠNG 2	109
Chương 3: GIẢI PHÁP VÀ KIẾN NGHỊ VỀ TĂNG TRƯỞNG TÍN DỤNG ĐỐI VỚI DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA Ở VIỆT NAM TRONG ĐIỀU KIỆN KINH TẾ VĨ MÔ BẤT ỔN	110
3.1. QUAN ĐIỂM VÀ ĐỊNH HƯỚNG TĂNG TRƯỞNG TÍN DỤNG ĐỐI VỚI DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA TẠI VIỆT NAM TRONG THỜI GIAN TỚI..	110
3.1.1. Quan điểm phát triển doanh nghiệp nhỏ và vừa tại Việt Nam.....	110
3.1.2. Quan điểm tăng trưởng tín dụng đối với doanh nghiệp nhỏ và vừa tại Việt Nam trong điều kiện kinh tế vĩ mô bất ổn	111
3.1.3. Định hướng tăng trưởng tín dụng đối với doanh nghiệp nhỏ và vừa ở Việt Nam từ phía Ngân hàng Nhà nước Việt Nam	112
3.1.4. Định hướng tăng trưởng tín dụng đối với doanh nghiệp nhỏ và vừa ở Việt Nam từ phía các ngân hàng thương mại Việt Nam	114
3.2. GIẢI PHÁP TĂNG TRƯỞNG TÍN DỤNG ĐỐI VỚI DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA Ở VIỆT NAM TRONG ĐIỀU KIỆN KINH TẾ VĨ MÔ BẤT ỔN	115
3.2.1. Nhóm giải pháp mang tính chiến lược.....	115
3.2.2. Nhóm giải pháp cụ thể cho việc tăng trưởng tín dụng cho doanh nghiệp nhỏ và vừa trong điều kiện kinh tế vĩ mô bất ổn	126
3.3. MỘT SỐ KIẾN NGHỊ.....	155
3.3.1. Kiến nghị với Chính phủ.....	155
3.3.2. Kiến nghị với Ngân hàng Nhà nước Việt Nam	158
3.3.3. Kiến nghị với Hiệp hội Doanh nghiệp nhỏ và vừa Việt Nam	159
TÓM TẮT CHƯƠNG 3	161
KẾT LUẬN.....	162
TÀI LIỆU THAM KHẢO	165
PHỤ LỤC	170

DANH MỤC CHỮ CÁI VIẾT TẮT

Chữ cái viết tắt	Tên đầy đủ bằng tiếng Anh	Tên đầy đủ tiếng việt
CNTT		Công nghệ thông tin
CPI	Consumer Price Index	Chỉ số giá tiêu dùng
DNNVV		Doanh nghiệp nhỏ và vừa
FDI	Foreign Direct Investment	Đầu tư trực tiếp nước ngoài
GDP	Gross Domestic Product	Tổng sản phẩm quốc nội
HHDV		Hàng hóa, dịch vụ
HHDVCN		Hàng hóa, dịch vụ công nghiệp
IMF	International Monetary Fund	Quỹ Tiền tệ Quốc tế
KOTEC		Tổng Công ty Tài chính công nghệ Hàn Quốc
NHNN		Ngân hàng Nhà nước
NHTM		Ngân hàng thương mại
NHTW		Ngân hàng Trung ương
NLHC		Năng lượng, hóa chất
ODA	Official Development Assistance	Hỗ trợ phát triển chính thức
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development	Tổ chức hợp tác và phát triển kinh tế
TCTD		Tổ chức tín dụng
TPDU		Thực phẩm, đồ uống
USD	US Dollar	Đô la Mỹ
VND	Vietnam dong	Việt Nam đồng
VLXD		Vật liệu xây dựng
YT		Y tế
WTO	World Trade Organization	Tổ chức thương mại thế giới

DANH MỤC BẢNG, HÌNH VẼ VÀ HỘP

I. DANH MỤC BẢNG

1. Bảng 1.1: Tiêu chí phân loại DNNVV của World Bank.....	11
2. Bảng 1.2: Tiêu chí phân loại DNNVV tại một số quốc gia.....	12
3. Bảng 1.3: Tiêu chí phân loại doanh nghiệp.....	13
4. Bảng 1.4: Một số chỉ tiêu kinh tế vĩ mô của Argentina 1996 – 2002.....	26
5. Bảng 1.5: Tốc độ phát triển của DNNVV và doanh nghiệp lớn tại Hàn Quốc giai đoạn 1960s – 1990s (%)	39
6. Bảng 1.6: Chỉ số sản xuất của DNNVV trong lĩnh vực sản xuất (1995 = 100) ..	40
7. Bảng 1.7: Sự phá sản của các doanh nghiệp Hàn Quốc (1996 – 1999)	40
8. Bảng 1.8: Tỷ lệ cho vay DNNVV tối thiểu bắt buộc	41
9. Bảng 2.1: Đánh giá về năng lực cung cấp dịch vụ ngân hàng.....	72
10. Bảng 2.2: Tỷ trọng doanh thu của các loại hình dịch vụ cung cấp cho đối tượng doanh nghiệp nhỏ và vừa.....	73
11. Bảng 2.3: Tỷ trọng dư nợ, lợi nhuận của đối tượng DNNVV.....	75
12. Bảng 2.4: Dư nợ tín dụng DNNVV theo thời hạn và loại tiền.....	78
13. Bảng 2.5: Dư nợ tín dụng phân theo sản phẩm cho vay đối với DNNVV	79
14. Bảng 2.6: Quy mô nợ quá hạn, nợ xấu và tài sản đảm bảo đối với dư nợ các DNNVV	80
15. Bảng 2.7: Tỷ lệ nợ xấu của các DNNVV	81
16. Bảng 2.8: Tỷ trọng các DNNVV trong mẫu phân theo quy mô tổng nguồn vốn	87
17. Bảng 2.9: Tổng hợp các giải thuyết và đầu dự kiến của các biến độc lập.....	96
18. Bảng 2.10: Kết quả hồi quy mô hình cho hai năm 2010 và 2011	97
19. Bảng 2.11: Mối quan hệ giữa tỷ lệ nợ và vay ngân hàng với tỷ lệ sinh lời của DNNVV trong năm 2010 và 2011	99
20. Bảng 3.1: Các bước chính trong mỗi giai đoạn trong chuỗi giá trị dịch vụ ngân hàng DNNVV	139
21. Bảng 3.2: Các phương pháp quản lý rủi ro cho trung tâm hỗ trợ DNNVV	142

II. DANH MỤC HÌNH

1. Hình 1.1: Tỷ lệ trung bình các công ty coi khả năng tiếp cận nguồn vốn vay là trở ngại chính đối với các hoạt động hiện tại	28
2. Hình 1.2: Tốc độ tăng trưởng kinh tế Đài Loan giai đoạn 2006 - 2010.....	45
3. Hình 2.1: Tăng trưởng kinh tế của Việt Nam và một số quốc gia trong khu vực giai đoạn 2006 – 2014e.....	54
4. Hình 2.2: Tỷ lệ lạm phát của Việt Nam và một số quốc gia trong khu vực giai đoạn 2006 – 2014e.....	55
5. Hình 2.3: Giá trị xuất khẩu, nhập khẩu, cán cân thương mại và dự trữ ngoại hối của Việt Nam giai đoạn 2000 - 2012.....	56
6. Hình 2.4: Diễn biến thâm hụt ngân sách, tỷ lệ đầu tư, tiết kiệm của Việt Nam giai đoạn 2010 - 2013	57
7. Hình 2.5: Tình hình doanh nghiệp dừng hoạt động, giải thể và thành lập mới giai đoạn 2011 – 2013	58
8. Hình 2.6: Tăng trưởng doanh số bán lẻ giai đoạn 2008 - 2013.....	59
9. Hình 2.8: Tỷ trọng dư nợ tín dụng đối với DNNVV trên tổng dư nợ của từng ngân hàng 9 tháng 2013.....	76
10. Hình 2.9: Dư nợ DNNVV theo loại hình doanh nghiệp.....	77
11. Hình 2.10: Dư nợ DNNVV theo ngành kinh tế.....	77
12. Hình 2.9: Tỷ trọng các DNNVV trong mẫu phân theo ngành nghề.....	87
13. Hình 2.10: Tỷ trọng vốn vay ngắn hạn ngân hàng trong tổng nguồn vốn của DNNVV	88
14. Hình 2.11: Tỷ trọng vốn vay dài hạn ngân hàng trong tổng nguồn vốn của DNNVV	89
15. Hình 2.12: Tỷ trọng vốn vay ngân hàng trong tổng nguồn vốn của DNNVV ...	90
16. Hình 2.13: Tỷ trọng nợ trong tổng nguồn vốn của DNNVV	90
17. Hình 3.1: Mẫu điểm đánh giá cho các NHTM về chiến lược tăng trưởng tín dụng cho DNNVV và năng lực thực hiện	124

III. DANH MỤC HỘP

1. Hộp 2.1: Các bước cơ bản trong quy trình cấp tín dụng (cho vay)82
2. Hộp 2.2: Các biện pháp hỗ trợ tín dụng cho doanh nghiệp vừa và nhỏ của ngân hàng SHB.....84
3. Hộp 2.3: Gói sản phẩm hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa của Vietinbank.....84
4. Hộp 2.4: NHTMCP Đông Á.....103

LỜI MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Ở mỗi nền kinh tế quốc gia hay lãnh thổ trên thế giới, các doanh nghiệp nhỏ và vừa (DNNVV) luôn đóng vai trò quan trọng trong phát triển kinh tế - xã hội và Việt Nam cũng không phải là ngoại lệ. Trong thời gian qua, các DNNVV Việt Nam đã khẳng định vị trí của mình trong nền kinh tế quốc dân với đặc thù năng động, linh hoạt và thích ứng nhanh với những thay đổi của thị trường. Phân khúc doanh nghiệp này đã có sự phát triển mạnh mẽ, chiếm tới 98% tổng số doanh nghiệp cả nước, là động lực quan trọng trong tạo việc làm, giúp huy động các nguồn lực xã hội cho đầu tư phát triển, góp phần xóa đói, giảm nghèo ở địa phương cũng như hỗ trợ tích cực cho sự phát triển của các thành phần kinh tế khác.

Đối với sự phát triển của các DNNVV, vai trò to lớn của nguồn tín dụng ngân hàng là không thể phủ nhận, nhất là khi đặc thù của nền kinh tế Việt Nam là nền kinh tế dựa vào tín dụng (bank-based market). Nhận thức được điều này và tiềm năng của phân khúc DNNVV, các NHTM ngày càng chú trọng đến việc tăng trưởng tín dụng dành cho đối tượng này, Tuy nhiên, do đặc trưng về quy mô và hoạt động sản xuất kinh doanh, các DNNVV vẫn thường xuyên vấp phải khó khăn trong quá trình tiếp cận nguồn vốn vay ngân hàng. Bên cạnh đó, từ năm 2008, bắt nguồn từ những bất ổn của tình hình kinh tế thế giới nói chung cũng như những khó khăn nội tại của nền kinh tế Việt Nam nói riêng, môi trường kinh doanh của các DNNVV Việt Nam đã phải gánh chịu nhiều ảnh hưởng tiêu cực. Lạm phát cùng với lãi suất tăng cao, sức cầu giảm sút đã khiến một số lượng lớn các DNNVV Việt Nam lâm vào tình trạng khó khăn, phải thu hẹp sản xuất, thậm chí là ngừng hoạt động, phá sản. Theo vòng xoáy đó, DNNVV lại càng khó khăn hơn trong việc tiếp cận nguồn tín dụng ngân hàng nhằm khôi phục hoạt động sản xuất bị tổn thương do tác động tiêu cực của nền kinh tế bất ổn. Do sở hữu vai trò vô cùng quan trọng trong nền kinh tế, việc hỗ trợ cho DNNVV hoạt động tốt trở lại có ý nghĩa to lớn nhằm thúc đẩy kinh tế phục hồi quay lại quỹ đạo tăng trưởng ổn định. Trong số những chính sách hỗ trợ cho DNNVV, chính sách về tín dụng có vai trò rất quan trọng do đặc thù của nền kinh tế Việt Nam là nền kinh tế dựa vào tín dụng. Do đó, việc mở rộng tín dụng đối với DNNVV trong bối cảnh kinh tế vĩ mô bất ổn có ý nghĩa quan trọng đối với nền kinh tế nói chung và đối với NHTM nói riêng. Đồng thời, việc nền kinh tế Việt Nam ngày càng hội nhập sâu hơn vào nền kinh tế thế giới cũng khiến DNNVV